

EKLÅNGEN

förr och nu

Nr 11—okt /nov 2012

Åke Söhr

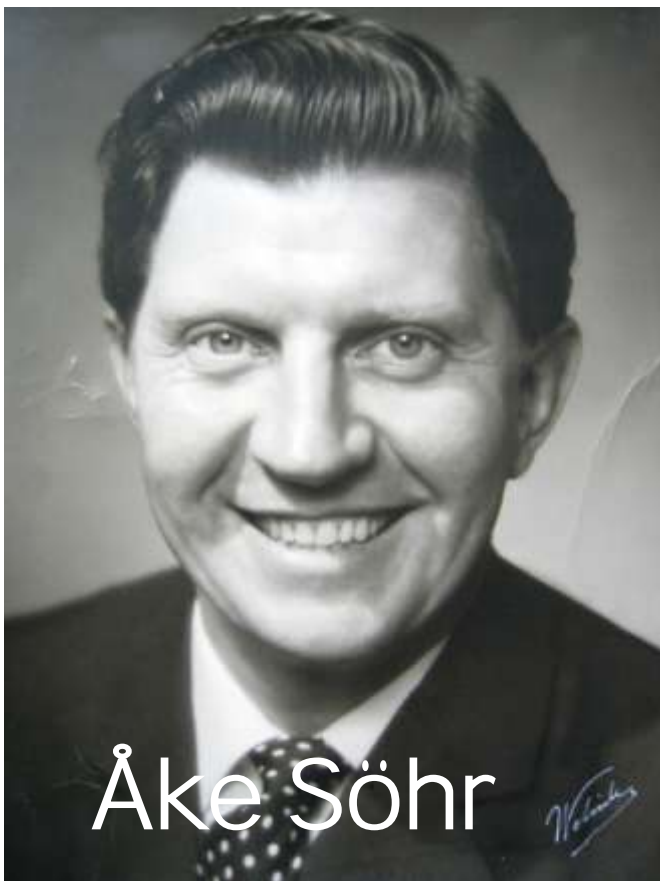
På 1950- och 60-talen var Åke Söhr en rikskänd sångare. Han bodde i Sjöstugan i Eklången. På sidorna 2—7 kan du läsa om Åke

Mer i detta nummer

Föregångaren till "Eklången förr och nu". Sidan 20-21

- * **Vad lånade en tioåring** ur Eklångens skolbibliotek 1910?, sid 8-9
- * Karl-Alfred Karlsson om sin ungdom för hundra år sedan, sid 10-12
- * **Byggnadsplan för Eklången 1953**, sid 13-19
- * **Eklången i Ärla socken** och Österrekarne härad, sid 21-22
- * **Eklången Nu**, sid 24

- plattcharmör med gott humör

Folke Andersson och Per Grundén, båda från Eskilstuna, är kända för sina alldeles förträffligt fina sångröster. På "spinnsidan" får vi inte glömma Sme´stans stoltheter, Towa Carson och Anni-Frid Lyngstad.

Ett annat relativt känt sångarnamn från trakterna runt Eskilstuna, saknas i den ovan nämnda kvartetten, nämligen Åke Söhr (1921–1995). Han bodde visserligen bara några få år som liten grabb i Eskilstuna, huvuddelen av sitt liv bodde han däremot på jordbruksfastigheten Sjöstugan vid sjön Eklången i Ärla, några mil utanför Eskilstuna. Men av den äldre generationen Eskilstunabor, ses han ändå som en äkta "Eskilstuna-ambassadör".

Den kände Eskilstuna-dragspelaren Rolf Dahlström ackompanjerade Åke Söhr rätt flitigt under framför allt 1970-talet. Han säger så här om sin sjungande "vapendragare":

- Åke Söhr och jag uppträdde tillsammans under många år, oftast som duo. Han ringde mig när det var dags för en spelning. Det kunde vara allt från en firmafest till en Ålandskryssning. Han hade en väldigt fin sångröst. Ja, faktiskt en av de bättre bland populärsångarna, en fint skolad sångröst, säger

Rolf Dahlström och tillägger:

- Jag minns honom som en snäll och trevlig person. Ja, nästan lite tillbakadragen, men ändå alltid på gott humör! Det var tal om att jag skulle spela in en skiva på Åkes skivbolag, men det blev tyvärr aldrig av.

Trogen sin hembygd

Ja, Åke Söhr förblev sin hembygd trogen genom alla år, även om han på grund av alla musikaliska åtaganden ofta var borta från hemmet och sitt jord- och skogsbruk. Stockholm var då i huvudsak hans mål. Dottern Kerstin Söhr minns fadern:

- Visst var pappa mycket borta under min uppväxt, men när han var hemma tog han sig tid med mig och min mamma Gunvor. Annars kunde jag prata med honom på telefon varje dag, det gick alltid att nå honom. Pappa tyckte om att skämta, han var samtidigt snäll och mycket hjälpsam, säger Kerstin och tillägger:

- Det kunde hända, även när han var som mest i ropet, att han tackade nej till ett engagemang för att han ville vara hemma med familjen.

Åke Söhrs sångarkarriär sträckte sig genom sju decennier; från de små lokala engagemangen på 1930-talet genom de "stora" decennierna under framför allt 1950- och 1960-talen

och ända fram till hans bortgång år 1995. Han hade en bred lyssnarskara som gillade hans sångröst, inte bara i Sverige, utan hans tenorbarytonröst väckte genklang även i Norge. Hans inspelning av "Svarta ögon" på skivmärket Cupol år 1962, sålde rätt hyggligt även i Norge och bidrog till att han i mitten av oktober år 1963, engagerades av Norsk Rikringkastning för två radioprogram. "Åke Söhr show" hette det ena programmet, i det andra lanserade han sången "Regnig sommar".

Thore Ehrling

Vad tyckte skaran av kritiska recensenter, då? Jo, Thore Ehrling, den kände musikern, orkesterledaren och musikförläggaren, hade vänligheten att i januari år 1959, skicka Åke Söhr ett maskinskrivet A-4-papper, där Ehrling hade skrivit ner sju recensenters omdömen om honom. Signaturen "Walk" skriver i Dala-Demokraten följande omdöme: "Åke Söhr tillhör de sångare som man gärna lyssnar på." Karlstads-Tidningen fortsätter på den inslagna vägen: "Han har en förnämlig röst." I Sydöstra Sveriges Dagblad skriver signaturen "OjOj": "Åke Söhr är en skönsjungande herre."

Till slut, signaturen "Bear" i Elfsborgs Läns Tidning skriver med anledning av flera italienska sånger, som Åke Söhr hade spelat in på vinyl på Cupol: "Finns det någon i vårt avlånga land, som kan få vårt karga språk att låta som genuin italienska med hjälp av melodierna, så är det Åke Söhr."

Han hade tidigt insett värdet av att skola sin röst. Redan som pojkvasker var Åke Söhr oerhört sång- och musikintresserad – inte för inte hade han stora A i sång och musik i folkskolan – och "sjöng så det ekade hemma på gården i Eklången", som det står att läsa i en artikel i Folket i april år 1954. Då hade han året innan, i februari, skivdebuterat på en Sonora-"stenplatta" (nr. 7692) med "Ensam" och "Glöm och förlåt". Akompanjerade på debutskivan gjorde Åke Jelvings orkester.

Mindre rävfarm

I 18-årsåldern – ungefär samtidigt som han startade sin första orkester – hade han bestämt sig för att ta sånglektioner för den färgstarke musikdirektören och kantorn Josef Söderholtz, samme musikdirektör som hade haft Folke Andersson som elev. Lektionerna kostade naturligtvis en slant, men Åke

Söhr visste råd. Redan som grabb hade han startat en mindre pälsfarm på föräldrarnas gård och för pengarna han tjänade på skinnen, bekostade han nu musiklektionerna.

Han tjänade också tidigt pengar på att sjunga vid begravningsar och andra kyrkliga sammanhang i Eskilstuna-traktens kyrkor. Något som han fortsatte med långt upp i åren. Senare fortsatte han att arbeta med sin röst via sånglektioner i Stockholm för musikpedagog Dagmar Gustavsson. Nu befinner vi oss i decennieskiftet 1940- och 1950-tal.

Det var vid ett av dessa sina lektionsbesök i Stockholm, som Åke Söhr kom på den lysande idén att helt sonika gå upp till Sonorabolaget och höra efter om han fick provsjunga. Sonora hade grundats formellt år 1932, och genom åren hade detta grammofonbolag haft massor av dåtidens storstjärnor i sitt "stall"; Sigge Fürst, S-O Sandberg, Max Hansen, Alice Babs, Yngve Stoor, Calle Jularbo och den tidigare nämnde operasångaren Folke Andersson. Det största kapet gjordes år 1940, då man lyckades locka över Ulla Billquist till Sonora.

"Ensam"/"Glöm och förlåt"

Provsjungningen gick så pass bra, att Åke Söhr på stående fot fick kontrakt på tolv insjungningar för Sonora. Den första "stenkakan", av sammanlagt sex på Sonora, blev alltså "Ensam"/"Glöm och förlåt" med ackompanjemang av Åke Jelvings orkester och den absolut sista – innan han gick över till Cupol runt årsskiftet 1956/1957 – var "Hör hur lutan klingar"/"Ellinor dansar". Dessa sex "stenkakor" har dottern Kerstin Söhr i sin ägo. Hon säger:

- Ibland spelar jag min pappas 78-varvare från Sonora-tiden.

Bäst tycker jag om "Du svarte zigenare", "Isabelle" och "Gabrielle".

I fyra år fick Sonora behålla Åke Söhr. För år 1957 hade förre inspelningschefen och talangscouten hos Sonora, Helge Roundquist, lockat över Åke Söhr till det av Roundquist, Yngve

Stoor och Thore Ehrling år 1946 startade skivbolaget Cupol. Roundquist hade tidigare samma år, 1946, plötsligt lämnat Sonora. För att alltså stå på egna ben tillsammans med några likasinnade.

Och snart nog lockade han över många av de artister till Cupol, som han tidigare värvat till sin gamla arbetsgivare. Åke Söhr och Helge Roundquist fann varandra omedelbart och deras samarbete fortsatte ända in på 1970-talet, då Cupol gick samman med amerikanska CBS. År 1972 lämnade Roundquist sitt Cupol för gott.

Drygt 35 skivor på Cupol

Man kan, utan att överdriva det minsta, säga att åren på Cupol blev Åke Söhrs bästa med avseende på skivförsäljningen – och antalet skivutgivning. Den första skivan på Cupol blev en så kallad "stenkaka", den sista i Åke Söhr "produktion", inspelad i april år 1957, "Första fröken"/"Mitt hem är ditt hem", där han sjunger duett med österrikiskan Gretli Egger. Charles Redlands orkester sköter "instrumenthanteringen". Vid den tidpunkten låg "stenkakeepoken" i dödsryckningar och EP- och singelskivorna hade definitivt tagit över marknaden, så även i Åke Söhrs fall.

Sammanlagt gav Cupol ut sammanlagt drygt 35 vinylskivor med hans namn på etiketten, varav minoriteten är singelskivor, som till exempel "När en kvinna är kär"/"Hjärtesår". Resten är EP-skivor. Själv sade Åke Söhr i tv-programmet "Café Norrköping" år 1990, att han genom årens lopp sjungit in cirka 170 sånger på skiva.

"Bästsäljare" av dessa är den EP som har "Gotländsk sommarnatt" (år 1960) med som ett av "spåren". Den lär enligt obekräftade uppgifter ha sålts i cirka 40 000 exemplar och under sommaren 1960 var den en av de 20 mest spelade skivorna i landet! Dessutom ligger också hans inspelningar av "Du svarte zigenare" och "Svarta ögon" på "bästsäljarlistan", dessa finns alltså på en singel. Den förstnämnda sången av dessa två, sjöng för övrigt Åke Söhr, som tidigare nämnts, in som "stenkaka" redan på Sonora-tiden, närmare bestämt år 1954.

Finlandsbåtar/restauranger

En annan medmusikant som minns Åke Söhr mycket väl, är Börje Damberg, bosatt i Solna utanför Stockholm. Han spelade vid många, många tillfällen med Åke Söhr från år 1976 och faktiskt ända fram till dennes död år 1995. Det gällde allt i från spelningar på hotell- och/eller restaurangkomplex i Stockholmstrakten, som till exempel Kvarnen och Malmen på Söder och dåvarande Metropol i närheten av Odenplan, till dansant och lyssnarvänligt hotell i Trosa. Under årens lopp spelade de även vid många tillfällen dansvänlig musik på Finlandsbåtarna.

- Jag träffade Åke två dagar innan han avled. Då pratade vi om att göra en skiva som skulle kunna komma in på Radio

Sörmlands hitlista, "Sörmlandstoppen". Åke hade en mycket stor repertoar. Hörde han en låt som han gillade, spelade han in den på sin bandspelare. Sedan gick han där hemma i Ärla och lyssnade och gnotade på låten tills han kunde den. Då var det bara för mig och haka på och lära mig den också! Han var verkligen uppdaterad på ny musik som kom ut. Så det var definitivt inte bara gamla låtar han kunde.

- Åke spelade trummor stående, han fick på så vis bättre stöd för rösten. Han hade ju varit med så pass länge i musikbran-

schen, att han ibland illusionslöst kunde betrakta den. Åke var luttrad men samtidigt en känslig person, så kan man säga, säger Börje Damberg och tillägger:

- Han var väldigt snäll. Blyg, javisst, men generös med sig själv. Det är inte ofta man träffar en sådan fin människa!

Habil trummis

Men låt oss backa bandet till starten för hans musikkariär. Åke Söhr och hans bror, Birger, som spelade bas och fiol, var tillsammans med om att starta en egen orkester. Namnen på orkestrarna skiftade med tiden, allt ifrån "Teddy's" till "Åke Söhrs orkester" kunde gälla. Givetvis var det Åke Söhr själv som sjöng, men inte ståendes vid mikrofonen – om det nu överhuvudtaget fanns någon, vill säga – utan tidigt sittandes bakom orkesterns trummor. För han var en riktigt habil trummis, självlärd men med gott taktsinne.

Runt om i Mälardalen spelade orkestern upp till dans, i till exempel Eskilstuna Folkets Park spelade de tre somrar "på raken". Det var också i samma Folkets Park år 1946, som han hade vunnit en sångamatörtävling med "Jag vandrar som i drömmar hän". Något år senare skulle ett radioprogram sändas från Eskilstuna. Hilding Peterson och William Lind var där i förväg och lyssnade på förmågor från orten, som skulle kunna tänkas medverka. Åke Söhr var en av dessa "ortsförmågor".

Resultatet blev lyckat för hans del. William Lind imponerades så till den milda grad, att han uppmanade Åke Söhr att provsunga för Sveriges Radio.

Varietéorkestern

Provsjungningen på Sveriges Radio ägde rum år 1948, han blev godkänd och fick praktiskt taget omgående plats i ett av programmen. Som solist till självaste Varietéorkestern under ledning av William Lind! Melodin han sjöng var Cole Porters "In the still of the night". Radion spelade för övrigt stor roll genom Åke Söhrs hela sångarkarriär. När han var som hetast på 1950- och 1960-talen medverkade han varje år ett tiotal gånger, minst. Därtill kom alla hans grammofoninspelningar som spelades i radion.

Åke Söhr reste aldrig runt i landets folkparker under som-

marhalvåret, tyvärr skulle man kunna säga. Istället "fastnade" han under sommarmånaderna från och med år 1959 i Stockholm. Han fick nämligen engagemang som sångare i Nils Kyn-dels orkester, på restaurang Lindgården på Djurgården. Lind-gården som är en klassisk sommarrestaurang, den uppfördes till Stockholmsutställningen år 1930. I dag lär restaurangen tyvärr stå och förfalla. Engagemanget slog så väl ut, att orkes-tern med Åke Söhr som sångare, fortsatte sommar efter som-mar. Närmare bestämt åtta i rad!

Förmodligen är det inte så många som vet om det, men när hans karriär precis hade fått upp farten, fick Åke Söhr stora problem med rösten. Han säger själv i en tidningsartikel från år 1961, att han hade fått fel skolning.

- Jag kände att rösten liksom tog slut. Jag märkte snart att den inte orkade med de enorma påfrestningar, som hör sam-man med varietéframträdanden av olika slag.

"Söndersjungen"

Det gick till och med så långt, att Åke Söhr funderade på att helt lägga sången på hyllan. Han var helt enkelt "söndersjungen". Men när nöden var som störst, fanns hjälpen som närmast. I form av John Norrman, Musikskolan i Eskilstu-nas grundare och "fader", en portalfigur i Eskilstunas musikliv under flera decennier. Med stor entusiasm och en gedigen kunskap, hjälpte John Norrman sin elev att få "bärighet" på rösten, ett rösttillstånd som sedan förblev intakt livet ut hos Åke Söhr.

År 1959 mindes Åke Söhr lite extra. Inte bara för att denna speciella sommar var ovanligt varm och att vår egen Ingemar Johansson blev världsmästare i tungviktsboxning. Utan också för, att det var det året som han var med i Sveriges uttagning av det som i dag heter European Song Contest. Det vill säga i vardagligt tal Melodifestivalen. Den svenska finalen, som sän-des både i den svenska och danska televisionen, gick av sta-peln redan i januari på anrika Cirkus på Djurgården. "Vår man" deltog med låten "En miljon för dina tankar".

Redan under hösten år 1958 och månaderna framåt, hade det sänts åtta semifinaler i radio med två tävlande bidrag varje gång. Radiolyssnarna hade efter varje "duell" kunnat rösta via vykort och på det viset utsett det vinnande bidraget, som alltså gick till finalen på Cirkus. Programserien hette "Säg det med musik". Finalens programledare var Thore Ehrling, som även var kvällens kapellmästare.

Åtta och sist i finalen

Den svenska finalen vanns av "Augustin", med det nya stjärn-skottet Siw Malmkvist, före Staffan Brom och hans "Dags igen att vara kära". Åke Gerhard stod för båda dess "låttoppar". Hur gick det då för Åke Söhr? Jo, han kom åtta och sist i det relativt sett jämna finalfältet. Hans bidrag hade skrivits av – just det – Åke Gerhard! I den stora Europafinalen nere i Can-nes senare i mars, kom "Augustin" på nionde plats med fyra poäng. Men då var Siw Malmkvist ersatt av Brita Borg.

I ett av Kerstin Söhrs fotoalbum finns fortfarande det kon-trakt kvar, som upprättades mellan Åke Söhr och Sveriges Ra-dio för just den där januarikvällen på Cirkus. Ersättningen upp-gick till 312:50! – och det inbegrep även gaget för den danska tv-sändningen! Dessutom tillkom traktamente för vistelsen i Stockholm och reseersättning för en resa Årila - Stockholm tur och retur.

När man går igenom gamla tidningsartiklar, där frågan ställs till Åke Söhr vilka som var hans favoriter, dyker namn upp som de amerikanska sångarna Andy Williams och Eddie Fisher. Men även ett svenskt sångarnamn nämns, nämligen Per Lindkvist. Åke Söhr hade redan tidigt i sin sångarkarriär en bred reper-toar, han sjöng allt ifrån opera via operetter till visor och schla-gers. I mångt och mycket sjöng han från 1950-talet och framåt,

en repertoar som liknade Lasse Lönndahls.

En gång på Svensktoppen

I jämförelse med Lasse Lönndahl, nådde aldrig Åke Söhr vare sig dennes popularitet eller försäljningssiffror. Men trots sin relativt stora genomslagskraft, kom Åke Söhr in på Svensktoppen dock bara en enda gång. Det handlade om "Gatusångarens serenad", och det inträffade i mars 1966. En enda vecka låg han på sjätte plats, sedan var det adjöss. Drygt fyra år senare, i augusti år 1970, höll han på att upprepa samma bedrift, nu med "Sången om Aten". Men han nådde den gången inte riktigt ända fram. Det är en sång som han hade spelat in på sitt eget lilla skivbolag Rival. Han berättar för Expressens tidningsreporter, att han just vid den tidpunkten sjunger på restaurang Flustret i Uppsala, varje kväll.

- Och så flyttar jag "kontoret", med alla papper. Så det är ett väldigt flackande, säger han.

I samma tidningsartikel, berättar han också om, att han under detta år, 1970, varit förhindrad att sjunga offentligt i samma stora utsträckning som tidigare.

- Jag har huggit timmer hemma hos min far. Massor av träd föll i höststormen och väntar fortfarande på att bli ved. Men nästa månad skall jag uppträda på Dambergers i Stockholm. Då blir det kanske lite lugnare..

På frågan om hur mycket beundrarpost han får, svarar han:

- Det är mest äldre flickor som skriver. Jag svarar alltid. Brukar skicka med en av mina skivor som tack. Fansen ska man vara snäll mot!

Skivbolagen Dollar och Rival

Även om inte Åke Söhr kom upp i Lasse Lönndahls popularitet, så slog Åke Söhr "Tangokaveljers-tolkaren" Lönndahl, åtminstone på ett område inom musikbranschen, nämligen att vara ägare till inte bara ett skivbolag, utan faktiskt två; Dollar och Rival! På Dollar-etiketten utkom Åke Söhr själv med några singel- och EP-skivor, inspelningar som "När lindarna blommar" (1966), "Svunnen lycka" (1967) och "Blåa hav" (1970), finns på dessa

Dollar Records bildades år 1965 av Åke Söhr och Lars E Carlsson. Åke Söhr lyckades ordna det så, att Dollars skivor delvis distribuerades av Cupol. Och det med benäget bistånd av sin gode vän på Cupol, Helge Roundquist. Skivorna finansierades på så vis, att varje artist eller grupp som spelade in på Dollar, köpte ett visst antal skivor, som de sedan sålde. En upplaga gick alltså därefter till Cupol för distribution.

De första skivorna spelades in på Borgarskolan i Stockholm. Där fanns en liten studio. Kontrollrummet låg tre trappor upp i

huset, hiss saknades och artisterna/musikerna stod på en scen på nedre våningen. Producenten hade kontakt med scenen via en snabbtelefon. Genom ett fönster kunde man från kontrollrummet se ner på scenen. Hela bakgrundsmusiken spelades in direkt. De enda musikpålägg som förekom, var sångpålägg.

Det var drygt att gå i trapporna, så när sångaren/sångerskan hade gått upp och ner för trapporna till kontrollrummet, för att lyssna på några tagningar, blev han/hon så andfådd att det inte gick att sjunga längre. Därför blev det aldrig mer än två-tre tagningar på ett sångpålägg. De första Dollar-plattorna

som spelades in här, var till exempel med dansbandet Tötas, Jailbird Singers, poporkestrarna Jupiters och Pelles, båda med Christer Sjögren som sångare, och Roland Cedermark. Märk väl, den i dag så populära Christer Sjögren, skivdebuterade på Åke Söhrs skivbolag Dollar!

År 1969 kom den sista Dollar-skivan ut. Då hade detta skivbolag hunnit med att ge ut 68 singlar, 17 EP och en LP. Dessutom en singel på Starway-etiketten. 1970 såldes Dollar till P A. och Jan Boquist på Amigo Musikproduktion AB.

Rival, Lani och round up

Det andra skivbolaget som Åke Söhr officiellt var ägare till, lystrade till namnet Rival. Det startade han år 1967. Rival var det grammofonbolag, som gav ut sex av hans sju LP-skivor mellan åren 1970 – 1977, plus några singlar och någon enstaka EP-skiva. Den första LP:n heter "Åke Söhr sjunger Evergreens" medan den sista LP:n bär namnet "Då är sommaren här". På

den ackompanjeras han av Gunnar Molthons och Stefan Dahléns orkestrar. Hans första LP-skiva överhuvudtaget, släpptes för övrigt på skivmärket Lani år 1967, Yngve Stoops eget skivmärke. Även en EP innehållande fyra Birger Sjöberg-visor sjungna av Åke Söhr, släpptes i samma veva på Lani.

Rival ägdes av Åke Söhr, för marknadsföringen svarade Ove Midner på Cupol. Åke Söhr bekostade till stor del med egna medel inspelningarna.

Ove Midner minns den tiden.

- **Rivals skivor spelades in på flera ställen i Stockholmstrakten,** dels på Borgarskolan dels på Europafilm. Men även hos Dieke Musik ute i Skärholmen. När vi spelade in på Europafilm, hände det att vi köpte bakgrundsmusiken från Västtyskland. Åke gjorde sedan sångpålägggen, minns Ove Midner och fortsätter:

- **Han var alltid välrepererad, så det tog ingen tid med honom i skivstudion. Minns att han sjöng in "Rionätter" på ett enda försök.** Rival-singlarna med Åke sålde i några tusentals exemplar, hans LP:n sålde ännu bättre. Så det rullade på rätt bra. Även med andra artisters skivor. I början av 1980-talet avvecklade Åke sina intressen i Rival. Det var väl tänkt att han skulle göra flera skivor för bolaget, men det rann ut i sanden, säger Ove Midner.

Förutom Rival och många andra mindre skivbolag, fanns vid den här tiden även skivbolaget round up, gitarristen Kjell Wigners eget skivbolag. Bland annat var Bröderna Lindqvist kontrakterade på detta skivbolag. År 1970 gav round up ut två-singelskivor med Åke Söhr. **Två av "spåren" är "Hambo i byn" och "Du ringer mej".**

Skivor med Åke Söhr

Detta är ingen fullständig diskografi men här har du några av Åke Söhrs tidigare skivinspelningar (78-varvare)

Cupol

Första fröken / Gretli Egger / Charles Redlands ork. (Insp. 29.04.1957) / 7048 /

Kom tillbaks Bella Mia /Mandolinserenad **(Mandolin serenade) / Gösta Theselius ork.** (Insp. 27.09.1957) / 7061 /

Mitt hem är ditt hem (Mi casa, su casa) / Gretli Egger / Charles Redlands ork. (Insp. 29.04.1957) / 7048 /

Vita syrener / Thore Ehrlings ork. (Insp. 27.09.1957) /

Våren (The spring song) / Gösta Theselius ork. (Insp. 27.09.1957) / 7061 /

Sonora

Anar du? (Don't you care) / Knut Edgardts ork. (Insp. 26.03.1954) / 7782 / Du svarte zigenare / Knut Edgardts ork. (Insp. 26.03.1954) / 7782 /

Ellinor dansar / Nils Weingards ork. (Insp. 05.04.1955) / 7856 /En slant i fontänen (Three coins in the fountain) / Hasse Wallins musettekvint. (Insp. 20.08.1954) / 7808 /

Ensam (Here in my heart) / Åke Jelvings ork. (Insp. 14.01.1953) / 7692 / (Debutinspelningen)

Gabrielle / Hasse Wallins musettekvint. **(Insp. 20.08.1954) / 7808 /Glöm och förlåt / Åke Jelvings ork. (Insp. 14.01.1953) / 7692 /**

Hör hur lutan klingar / Nils Weingards ork. (Insp. 05.04.1955) / 7856 / Isabella / Knut Edgardts ork. (Insp. 11.09.1953) / 7744 /

Kära - natten är vår / Miff Görtings ork. (Insp. 06.02.1953) / 7701 / Kärlekens blomma (Love sends a little gift of roses) / Knut Edgardts ork. (Insp. 25.08.1953) / 7733 /

Om du bara förstår / Knut Edgardts ork. (Insp. 11.09.1953) / 7744 / Tahitis vita blomma / Miff Görtings ork. (Insp. 06.02.1953) / 7701 /

Utanför himlen (Outside of heaven) / Knut Edgardts ork. (Insp. 25.08.1953) / 7733 /

Epilog

Dottern Kerstin Söhr minns faderns sista dagar.

- **Pappa var pigg ända tills olyckan hände. Han var då mest hemma under veckorna och sjöng under helgerna, faktiskt mycket runt om här i Sörmland.** På Kvällskvitter, äldreboende och liknande, bland annat med Towa Carson. Den 12 augusti år 1995 höll han på att måla utanpå huset. Han stod rätt högt upp på en steg. Medan pappa höll på med målningen, stötte han till ett getingbo. När han värjde sig för de ilskna getingar-na, ramlade han ned från stegen, minns Kerstin och fortsätter:

- **Fallet blev rätt våldsamt. Han fördes med ambulans till Mälarsjukhuset.** Där avled han dagen därpå i sviterna av fallet, den 13 augusti.

Åke Söhr begravdes på Kloster kyrkogård i centrala Eskilstuna. Makan Gunvor som för övrigt avled år 2000, vilar nu där tillsammans med sin make. Åke Söhrs vänner i Scenknoten i Eskilstuna, Visans vänner, IOGT/NTO och MHF – och många beundrare och medmusikanter över hela vårt land, sörjde en människa och en röst som förgyllt tillvaron för dem i så många år. Sångaren från Ärla, Åke Söhr, som var född den **13:e och avled den 13:e, blev 74 år gammal.**

Text: C-G Leijgård

Artikeln är tidigare publicerad i tidskriften "Kvällsstunden" den 27 mars 2009.

Vi har fått författarens tillstånd att publicera den här.

Skolbiblioteket i Eklången 1910

John Pettersson (1902-07-02 d. 1976-11-07) i Ängsstugan Eklången förde anteckningar om litet av varje. Han noterar allt ifrån boklån och visor till statistik över höskördar.

Sju av John Petterssons anteckningsböcker finns bevarade.

I "Eklången förr och nu" nr 8 har vi tidigare publicerat ett avsnitt ur John Petterssons anteckningsböcker där han antecknat populära visor från sin samtid.

I en av anteckningsböckerna har han antecknat vilka böcker han lånade på biblioteket i Koppartorps skola åren 1910 – 1914.

Anteckningarna om lånade böcker slutar år 1914. Då var John 12 år gammal.

1910-1912

- nr 32 Diamantäpplet
- nr 4 Onkel Toms stuga
- nr 11 Styrman Hurtig
- nr ? Lotsen och hans hustru
- nr 31 Hönslösa och Halmåkra
- nr 20 Svenska Sägner
- nr 25 Tomtefars sagor
- Nr ? Grottpojken från stenålder
- nr 7 Svenska folksagor
- nr 15 Gula Vargen

- nr 2 Robinson Kruse
- nr 33 Buffalo Bill
- nr 5 I kungens tjänst
- nr 41 Hjertat af isskogen

- nr 36 Synnöve Solbacken
- nr 35 Barndomslandet
- nr 46 En saga om en saga
- nr 51 Moster Greta
- nr 107 Giuseppe Garibaldi
- nr 69 Sven Svensson Svensk
- nr 96 Kyrkohistoria
- nr 17 Bröderna Grims sagor
- nr 77 Kusinen från Amerika nr 47 Byhistorier och skämtsagor
- nr 112 Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige
- nr 94 Hvardagsliv
- nr 79 Jakob Ärlig

1913
 nr 105 Vem söker du?
 nr 85 Från gogna mans näs??
 nr 86 Ugandas hvita arbetare
 nr 95 Missionsfältens hjältar
 nr 82 Minnen från skogsroten
 nr 75 Från kung Göstas dagar
 nr 76 Studier och strövtåg i Tyskland och Holland
 nr 110 Fattig för en vecka
 nr 109 De stora uppfinningarna

1914
 nr 37 Gråbjörns och Silverräfs levernes bok
 nr 30 Vildmarkens sagor
 nr 8 Hertiginnan af Finland
 nr 3 Sagor ur tusen och en natt
 nr 1 Svenska folksagor
 nr 87 Sveriges Historia 1
 nr 88 Sveriges Historia 2
 nr 89 Sveriges Historia 3
 nr 90 Sveriges Historia 4
 nr 34 Ädelstenen
 nr ? Läsebok i biologi
 nr ? Natur och arbetsliv
 nr 81 Nya svenska resebilder
 nr ? Pompejus sista dagar

Genom blyertsanteckningarna får vi en god uppfattning inte bara om vad en pojke läste utan också om vilka böcker som skolans bibliotek innehöll.

Om socken- och skolbibliotek
 Sveriges första sockenbibliotek startades i Kjula och i Sundby i Södermanland 1799. De räknas som de första "folkbiblioteken".
 Första folkskolestadgan 1842 innehöll

bl.a. följande föreskrift om sockenbibliotek: "För underhållande av de i skolan förvärvade kunskaper och synnerligen för befrämjandet av en sann kristelig bildning... äligge det prästerskapet att uppmuntra till inrättandet och begagnandet av sockenbiblioteker samt därtill tjänliga böcker föreslå."

Enligt "Historiskt-Geografiskt och statistiskt lexikon öfver Sverige, Sjunde bandet 1859-1870" på uppslagsordet "Ärila" står det att "Sockenbibliothek finnes"

Och enligt "Bidrag till Sveriges officiella statistik" Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser. Ny följd. 9. Åren 1896-1900. Södermanlands län" fanns det kring sekelskiftet 1800/1900 i länet 87 sockenbibliotek med 25 937 band.

Där kan man också läsa: "Från ett par socknar, såsom Ytter-Selö och Frustuna, berättas, att der bildats s. k. skolbibliotek, i den förra ett på 20 band och i den senare två på tillhoppa 129 band, hvilka bibliotek flitigt anlitas."

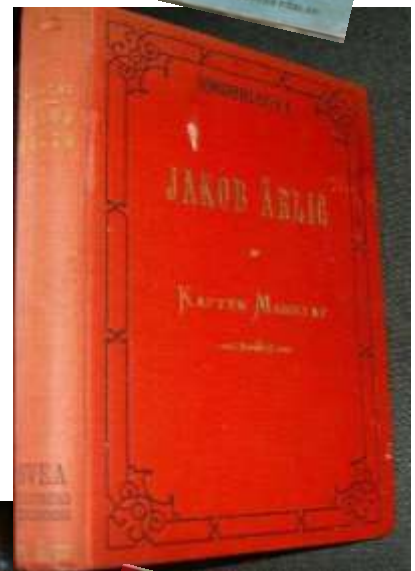
Skolbiblioteket i Koppartorp låg alltså väl framme 1910 när John Pettersson började låna böcker där.

I dag kan du låna böcker i Eklången när bokbussen stannar vid sågen 17.20 – 17.50 måndagarna 12/11 och 10/12.

Källor: Biblioteksmuseet i Borås

"Bidrag till Sveriges officiella statistik" Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser. Ny följd. 9. Åren 1896-1900. Södermanlands län"

"Historiskt-Geografiskt och statistiskt lexikon öfver Sverige, Sjunde bandet 1859-1870"

Karl-Alfred Karlssons ungdom i Eklången

Karl-Alfred
Karlsson

Här fortsätter vi att publicera ett stycke av eklångenbon Karl-Alfred Karlssons handskrivna memoarer "Memoarer av mig själv".

Vi har tidigare publicerat "Karl-Alfred som började skolan 1893" i nr 7 och "Statarminnen från 1890-talets Eklången" i nr 9.

Diversearbetaren Karl Alfred Karlsson var född på Karlsborg i Eklången 17 september 1886.

Avskriften är gjord i april 2011 inom projektet "Eklången förr och nu".

I avskriften har vi behållit de ev. stavfel, interpunkteringar, strykningar m.m. som finns i originalet.

I nedanstående text berättar Karl Alfred Karlsson om sin konfirmation och sitt liv i Eklången fram till värnplikten.

Konfirmationskolan

Vinter o sommartid har gått det är åter höst

Jag som andra skrevs in som konfirmand, vi började i nov. skulle gå två dag. I veckan -

Vi gick två dag. Men så utbröt en difteriepandemi så alla skolor blev inställda. Det var år 1900 i mars månad vi fick börja igen, med två dagar i veckan. Det räckte till traska den långa vägen

Från Eklången till Hamra skola där vi då hade vårt tillhåll. Fram och tillbaka blev det 2 mil varge dag Mars mån. var ju värst under källossningen med snöglofs och halka värsta tiden sedan var det roligt att gå Våren kom tidigt detta år och sommaren kom tidigt detta år, så vi hade tur, det var ett sant nöje traska till Hamra trots den långa vägen. Vi hade konfirmation och nattvardsgång midsommarafton å midsommardagen. Midsommarafton kl. 4 efm hade konfirmatio, då fick jag som vanligt gå den långa vägen. Men till midsommardagens konfirmation fick jag åka, far fick låna häst å vagn från gården, så det var riktigt högtid-

ligt en gång få åka till kyrkan. Det var strålände solsken och vackert väder båda dagarna och kyrkan var klädd med löv och blommor allt i högtidskrud och kyrkan var till trängsel fylld av folk. Midsommarafton då jag gick hem från kyrkan stannade dom vi kvar vid Rinkesta gård, där var nämligen så kallad skördefest som brukligt var där på den tiden. Min skol - & läskamrat, Erik Olson tillhörde ju gårdens folk

Då hans föräldrar hade ett torp-arrände under Rinkesta. Som vi var i samma sällskap, så tyckte han jag kunde gott vara med. Han frågade dottern fröken Bohnstedt (som delade ut smörgåsar) om jag fick vara med, då vi hade sällskap så jag som alla andra fick en stor smörgås ett glas mjölk samt kaffe med dopp vilket smakade gott för en hungrig mage. Kom ej hem förän kl. 11 på kvällen så mor å far var nog lite ängsliga var jag tagit vägen, men då jag berättat mina äventyr så sade mor det nog inte var så passande att vara snyltjäst och därmed fick jag krypa i säng

Min undom

Så gick sommar å vinter tvänne år, under den tiden fick jag vara med far på skogsarbete vintertiden. På sommaren då vårbruket börgade vid Eklångens gård, fick jag börja arbeta där med varjehanda saker, hacka torv, skotta rener, bära säd till den som sådde, då det såddes för hand o.s.v. När så höstskörden börgade fick jag räfsa ur diken rener samt volma och häshja hö. Och när sädesskörden börgade fick jag vara med och binda säd. Första sommaren fick min bror Henning vara med och hjälpa mig binda då jag ej hann med själv. För dessa dagsverken fick vi tillsammans 75 öre pr. dag. det betalades detta pris för så kallades jondagsverken på den tiden - Då jag fyllt 17 år fick jag börja vid herrgården göra dagsverken för torpet. Min far hade övertagit Åstugan ett torp under gården, och arändet för nämnda var dagsverksarände med 3 dagar i veckan, men skulle enligt kontraktgå alla dagar. De tre överdagarn fick man betalt för i natura, en kappe råg (5 kg), eller pengar 50 öre, det fick man välja, således 1:50 i veckan.

Första 2 åren städslade far en dräng, för han kunde inte själv hinna med sköta torpet och göra dagsverken då man skulle gå alla dagar

Jag minns far betalade i dränglön 150 kr om året, så han fick lägga till omkring 80 kr. då rästen betalades för dagsverken från gården. Som jag redan nämnt så fick jag övertaga drängsysslan på villkor jag skulle göra 4 dag i veckan, för jag räknades inte som fullgod kar.

På detta sätt gick ett år men som jag var ju liten och klen till växten därför kunde jag ej räknas för karl vilket grämde mig många gånger

(I marginalen: "Torpet Åstugan hade då en arial omkring 11 tunnl." och födde 3 kor en häst eller ox samt något ungdjur)

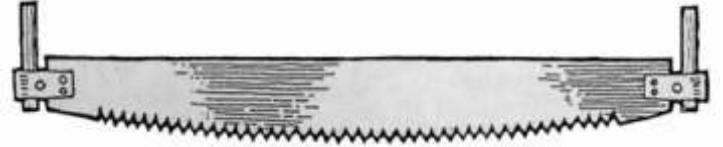
Då jag ändå fick göra samma dagsverken vid många tillfällen. Det värsta som jag tyckte var som de andra plöjningen fick köra ett par oxar nästan lika gamla som jag och knappast gick undan för piskan, då vi plöjde väntegen och jag skulle lyfta ut, eller rättare släpa ut ploget på körnen (för lyfta orkade jag ej) kunde det hända dragkroken hakade ur plogbetslet så ploget blev lös med påföljd jag kom ned i diket med ploget över mig och saken blev inte bättre när dom skrek på mig - Plocka smultron får du göra när du har tid, kör undan!

Plöjning med oxar 1881

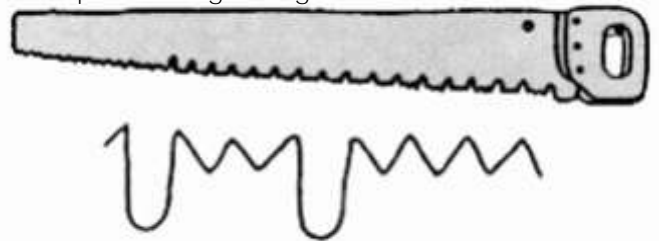
När jag sedan hade lärt mig sköta ploget tyckte jag det var ett nöje både roligt och intressant, när man fick en plog som var väl inställd efter bredd och djup, då var bara hålla i handtagen och följa med då oxarna tog det ganska lugnt var det ingen konst följa med. På tal om gamla sävliga oxar, minns jag på sommaren då vi körde in hö, jag hade mitt hölass färdiglastat och skulle köra hem, **då en styngfluga "sjungen" (som vi kallade det)** slog på dem då man tro det blev fart på dem, hade ej kunnat drömt om att par gamla herrgårdsoxar kunde få upp en sådan fart. Att styra dem med tömmarna var lönlöst, vid en tvär vändning skälpte lasset och jag hamnade i ett stort videsnår, som jag med möda o besvär krånslade mig ur. Oxarna kom den gången hem före mig och stodo helt lugnt vid staldörren för att slippa

in och betraktade mig som jag tyckte, med ett vist hångrin, jag måste skratta för mig själv åt äventyret. Det enda de hade med sig hem var oket och en del utav tömmarna, vangsdelarna fick man plocka upp här å där efter vägen. Så gick den sommaren och hösten med sitt vanliga arbete, vintern kom så börgades skogsarbetet med huggning och timmersågning

Tvåmans stocksåg. I början (1870-talet) kom de vanligtvis från USA, senare tog Sandviken över marknaden.

Vi hade då akård hugga en 3 alnars fam pr. dag. Som jag från barndomen fått vara med i skog och mark så kunde jag min sak. - Har alltid älskat skogen och kände mig som uppväxt bland gran å tall, med dess stilla susning samt även då stormarna sveper fram över dess kronor, för att inte glömma tjäderspel och fågelsång -

Enmans stocksåg

Men för att återgå till arbetet, jag fick hugga min 3 alnars fam lika som de andra, och skall jag skryta, var jag många gånger färdig med min fam före de andra vilket väckte både undran och av-

undsjuka. Detta blev min far förarjad på, så han sade till (patron) vår arbetsgivare, nu vill jag hava fullt dagsverke för min son all den stund han får arbeta lika som de andra och det blev beviljat. Jag var hemma och hjälpte far å mor med dagsverksarendet tills jag fylde 21 år. Men de sista 2

åren blev det lite mer betalt för överdagarna **1,50 på vintern och 2 kr. på sommaren rågkap-**pen var då borttagen. Jag fick då dessa pengar som lön = 2,65 för detta fick jag själv hålla mig med kläder å skor strumpor o underkläder, blev ändå några kronor över för privat bruk, hade ej så stora fodringar på den tiden. År 1907 när jag slutade med dagsverksdagarna då var min bror Hilmer bered övertaga min befattning. Som värnpliktig tilldelades jag kavalleriet "K.1". fick så fara upp till Stockholm i början på april.

Noter:

Karl-Alfred skriver vedmåtten "fam" vilket säkerligen ska var "famn"

En 3 alnars famn, som också kallades "skogsfamn", motsvarade cirka 6x6x3 fot eller 2,83 kubikmeter.

Med tanke på att verktygen endast var såg och yxa var detta en bra arbetsprestation under en dag. Stocksågen kom från England på 1860-talet men det tog ca 30 år innan den slog igenom i Sverige.

För 2:65 kr år 1906 kunde man köpa lika mycket varor och tjänster som för **133:60 SEK år 2009, mätt med konsumentprisindex.**

I början av 1900-talet när den här bilden togs var yxa och handsåg de viktigaste verktygen i skogen. Foto: SLU

I kommande nummer ska vi presentera nya avsnitt av memoarerna.

När Eklången skulle få kommunalt vatten och avlopp

Not om torrläggning av Eklången 10 års väntan på kommunalt VA

Tidningsurklippet

Vi har forskat i Eskilstuna Stadsarkiv om Eklångens vatten o avlopp. Före kommun-sammanslagningen beslutades att kommunernas konsultbyrå - LBF (bytte namn till K-konsult 1971) skulle få i uppdrag att sammanfatta och redovisa utförda undersökningar angående vatten och avloppsanläggningar för Eklångens samhälle. Vid styrelsens allra sista möte i början av december samma år beslutades att rapporten som beräknades vara klar senare i december skulle skickas till gatukontoret i Eskilstuna stad på grund av kommunsammanslagningen som skulle ske den 1 januari.

Därefter försvinner handlingarna.

Det verkar omöjligt att få fram fakta om den en gång diskuterade vatten o avloppsprojektet, varför vi ger upp att forska om detta. Handlingar saknas.

Om du vet något om bakgrunden får du gärna höra av dig till projektgruppen.

Datum för vidstående klipp saknas.

När och var publicerades det?

Fortsätt att läsa om byggplanen på följande sidor!

När Ärla kommun upprättade en byggplan för Eklången

1947 års byggnadslag var byggnadsplanen en detaljplan för ordnande av tätbebyggelse i mindre orter, främst på landsbygden. Planen innehöll bestämmelser för avstyckning av fastigheter, markens användning för olika ändamål, bebyggelsens omfattning och utformning samt anordnande av vägar, vatten och avlopp mm. De berörda fastighetsägarna hade att stå för planens genomförande, vilket skedde genom att bilda vägföreningar och liknande samfälligheter. Ett vanligt och med tiden växande problem vid genomförandet av byggnadsplaner blev frågan hur vatten och avlopp skulle ordnas på ett gemensamt miljömässigt acceptabelt sätt. Där detta problem inte löstes belades planen med byggnadsförbud, vilket bland många andra över hela landet drabbade byggnadsplanen för Eklången.

En byggnadsplan antogs av kommunens fullmäktige och skulle för att bli juridiskt gällande fastställas av länsstyrelsen. De mindre landskommunerna anlätade ofta en konsult som gjorde förslaget till byggnadsplan. I Eklången anlätade Ärla kommun stadsingenjören i Eskilstuna stad, Erland Gabrielson, känd som en skicklig och något stram ämbetsman av den gamla stammen.

I ett tidningsreportage med rubriken "Eklången - samhället som har allt utom pengar och framtid" i Strengnäs tidning 9/6

1966 intervjuas Elon Andersson om läget i byn. Genom byggplanen och kraven på kommunalt vatten och avlopp hade en stor del av byn belagts med byggnadsförbud.

Det finns ingen framtid längre i Eklången, sa Elon Andersson i intervjun.

"— vad som först av allt stäcker Eklångens framtid är det byggnadsförbud som är utfärdad. Folk vill bygga här men får inte— Eklången saknar nödvändiga vatten- och avloppsanläggningar. Här har varje fastighet sitt eget avlopp.

— År 1960 gjordes en förfrågan av Ärla kommun, tillägger hr Andersson, huruvida fastighetsägarna vore villiga att ansluta sina fastigheter till en gemensam vao-anläggning. Projektet var beräknat till 436.200 kr eller per fastighet 18.950 kr. Vi måste av ekonomiska skäl avböja — och kanhända vi därmed skrev under vår egen dödsdom. Om vi hade pengar kunde vi göra vad som helst av Eklången.

Elon Andersson rister betänksamt på huvudet, petar bättre väg för en smältvattenrännil med stöveltån och vänder sig om och går till någon syssla inomhus. Jag traskar vägen in mot samhället igen."

På följande sex sidor kan du läsa hela byggplanen.

Förslag till
byggnadsplan
över
Eklängens byggnadsplanelområde

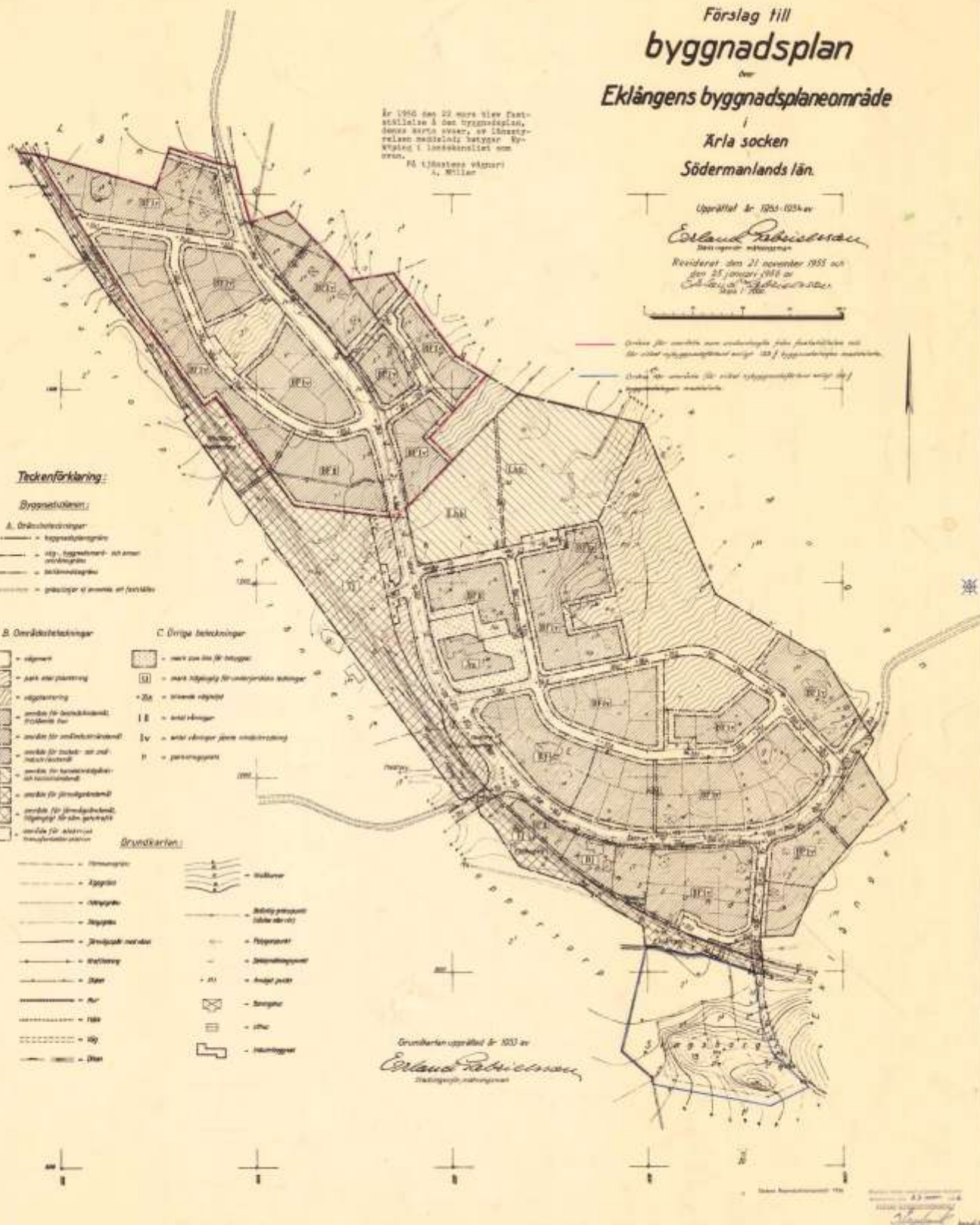
Ärta socken
Södermanlands län.

Upprättad år 1954-1954 av

Eroland Pettersson
Stadsingenjör

Reviderad den 21 november 1955 och
den 25 januari 1956 av
C.-G. Leijgård
Stadsingenjör

År 1946 den 22 mars blev fastställda å den byggnadsplan, denna karta avser, en förenkling medelst de betyger Nykvädet i lösningsplanen som utvun.
På tillstånd av Kungl. Maj:st. A. 1946/100

Grundkartan upprättad år 1953 av

Eroland Pettersson
Stadsingenjör

"Eklängen förr och nu" nr 11. Redaktör och layout: Mario Matteoni, tfn: 016-642 41, e-post: ordochbild.mario@telia.com

Projektgruppen: Roland Arreback, Tommy Eklänge, Björn Hallberg, Fred Hallberg, Conny Hellström, Mario Matteoni, Mats Önesjö. Bidragsgivare utöver projektgruppen i detta nummer: C-G Leijgård, Barbro Svanström, Margareta Bergqvist,

LÄNSSTYRELSEN
I
SÖDERMANLANDS LÄN

Avskrift.

Beskrivning

till förslag till byggnadsplan för Eklångens byggnadsplaneområde i Ärla socken, Södermanlands län, upprättat år 1953 - 1954 av stadsingenjör Erland Gabrielsson, Eskilstuna.

Förslaget är upprättat på karta i skala 1:2000 och åtföljes av beskrivning, byggnadsplanebestämmelser och utredning med förslag angående vattenförsörjning och avlopp samt motverkande av vattenförorening. Förslaget åtföljes därjämte av originalgrundkarta i skala 1:2000 med tillhörande mättings- och beräkningshandlingar och till grundkartan fogad fastighets- och servitutsförteckning.

Förslaget omfattar i huvudsak det område/^{/för/}vilket byggnadsplan enligt länsstyrelsens beslut den 11 augusti 1952 skall upprättas.

Planområdet enligt länsstyrelsens beslut omfattar c:a 33 ha. Det är för närvarande uppdelat i 68 fastigheter, bebodda av 126 personer. Av den yrkesverksamma befolkningen har 22 sin arbetsplats inom eller omedelbart intill planområdet under det att 13 ha sin arbetsplats på annat håll, flertalet i Eskilstuna. Befolkningsutvecklingen har varit följande: 1935:70, 1945:88, och 1953:126 personer.

Samhället Eklången har vuxit upp kring järnvägsstationen. På platsen finnes ett mindre sågverk och har nyligen startats en fabrik för lackering av träfiberplattor. Visserligen ha ett antal Eklångenbor sin arbetsplats i Eskilstuna men avståndet dit torde vara alltför stort (21 km, restid c:a 25 min.) för att samhället skall ha några rimliga möjligheter att utvecklas som sovort till Eskilstuna. Ytterligare utveckling torde vara beroende på i vad mån samhället kan dra till sig nya eller väsentligen utvidga befintliga industrier. Samhällets läge invid järnvägen Eskilstuna - Södertälje - Stockholm samt de goda möjligheterna att anordna industritomter i omedelbar anslutning till bangården mitt emot stationen, de relativt låga markpriserna och traktens naturskönhet torde ge samhället vissa möjligheter i konkurrensen om industrierna. Härtill kommer att samhällets vatten och avloppsproblem genom byggnadsplanen och de i samband därmed gjorda utredningarna kommit något närmare sin lösning.

Skogshorgsområdet söder om järnvägen utgöres väsentligen av en brant nordslutning. Då man dessutom måste passera en oövakad järnvägsövergång för att komma dit och då vidare sikten vid övergången är skymd då man kommer från området nedför den branta vägen och skall passera järnvägsövergången har detta område föreslagits icke skola ingå i byggnadsplaneområdet. Den för området gällande avstyckningsplanen bör upphävas.

Inom planområdet finnas för närvarande 27 bebyggda och 14 obebyggda bostadsfastigheter. Planen möjliggör bildandet av c:a 60 nya tomplatser och inrymmer i utbyggt skick c:a 400 personer.

Planområdet är endast svagt kuperat och lutar i huvudsak mot järnvägen. Den nuvarande bebyggelsen är, som framgår av grundkartan, relativt spridd.

Endast det höglänta skogspartiet på Eklången 1³⁰ och angränsande område är mindre väl lämpat för bebyggelse. Vidare kan norra delen av Eklången 1¹³ icke bebyggas på grund av avloppsförhållandena. Några forminnen eller kraftledningar av betydelse ur plan-synpunkt finnas icke inom området.

Som framgår av en till originalakten hörande utredningskarta, bilaga A, beröres av planen endast ett jordbruk, Ludvigsborg 2 sambrukat med Ludvigsborg 3¹, omfattande sammanlagt 11, 1 ha, varav 3,9 ha åker. Då en väsentlig del av åkerarealen, 2,8 ha, är belägen inom planområdet och då jordbruket ifråga ändå är alltför litet för att kunna bestå som bärkraftigt familj jordbruk ha de inom planområdet belägna delarna av dessa fastigheter disponerats för tätbebyggelse och därmed sammanhörande ändamål.

Landsvägen genom samhället har i enlighet med Vägförvaltningens direktiv breddats och rätats. Samma gäller genomfartsvägen från järnvägsövergången öster ut. Vägkorset öster om järnvägsövergången, där ju vägen nu löper parallellt med och alldeles invid järnvägen, föreslås flyttat öster ut för att i någon mån eliminera olycksrisken. Småvägarna ha genomgående givits en bredd av 9 meter.

För olika delar av planområdet gälla 2 olika avstyckningsplaner i enlighet med en till originalakten hörande utredningskarta, bilaga B. Vid planläggningen har endast ringa hänsyn tagits till dessa planer.

Av järnvägens område har en c:a 20 m. bred remsa mitt för stationen disponerats som allmän plats. Likaså ha de omtalade delarna av fastigheterna Eklången 1³⁰ och 1¹³ och angränsande som enligt ovan

äro mindre väl lämpade för enskilt bebyggande disponerats som allmän plats.

Den befintliga sågverkstomten har med vederbörligt skyddsområde disponerats för mindre industri. Området mitt för järnvägsövergången, som blir relativt svårtillgängligt från landsvägen, har disponerats för bostads- och småindustriändamål.

Den befintliga handelsträdgården på Eklången 1³³ har bibehållits vid denna användning för att på så sätt utgöra ett centralt beläget markreservat för exempelvis skol- eller idrottsändamål.

Övriga delar av planområdet har disponerats för villabebyggelse i högst 1 1/2 våning. Området för II-våningsbebyggelse har dock föreslagits invärd och mitt för järnvägsstationen samt vid järnvägsövergången.

5 parkeringsplatser har föreslagits på skilda håll inom planområdet.

Eskilstuna den 15 mars 1954.

Erland Gabrielsson

Stadsingenjör.

Tillhör länsstyrelsens i
Södermanlands län beslut
den 22 mars 1956.

Byggnadsplanebestämmelser

tillhörande förslag till byggnadsplan för Eklångens byggnadsplanområde i Ärla socken, Södermanlands län, upprättat år 1953 - 1954 av stadsingenjör Erland Gabrielsson, Eskilstuna.

§ 1.

Byggnadsplaneområdets användning.

Mom. 1. Byggnadsmark.

- a) Med B betecknat område får användas endast för bostadsändamål, dock få lokaler för handels- och hantverksändamål inredas i den mån byggnadsnämnden så medger.
- b) " Jm " " " " " " småindustriändamål
- c) " Fj " " " " " " bostads- och småindustriändamål.
- d) " Lhb " " " " " " handelsträdgårdsändamål.
- e) " Ae " " " " " " transformatorstation och därmed samhörigt ändamål.

Byggnader få dock uppföras eller inredas med bostäder som samhöra med handelsträdgårdsrörelsen.

Mom. 2. Specialområden.

- a) Med Tj betecknat område får användas endast för järnvägstrafik och därmed samhörigt ändamål.
- b) " Tjz " " " " " " " " järnvägstrafik, dock tillgängligt för allmän vägtrafik.

§ 2.

Mark som icke får bebyggas.

Med punktprickning betecknad mark får icke bebyggas.

§ 3.

Särskilda föreskrifter angående områden för ledningar.

Å med u betecknad mark får icke vidtagas anordningar, som hindra framdragande eller underhåll av underjordiska allmänna ledningar.

§ 4.

Byggnadssätt.

Med F betecknat område får bebyggas endast med hus som uppföras fristående.

§ 5.

Tomtplats storlek.

Å med F betecknat område får tomtplats icke givas mindre areal än 1000 m². När särskilda omständigheter så föranleda må tomtplats efter medgivande av byggnadsnämnden givas mindre areal, dock ej mindre än 800 m².

§ 6.

Byggnads läge.

Å med F betecknat område skall huvudbyggnad uppföras på ett avstånd av minst 6 meter från gräns mot grannfastighet.

§ 7.

Del av tomtplats, som får bebyggas och antal byggnader å tomtplats.

Mom. 1. Å tomtplats som omfattar med F betecknat område får endast en huvudbyggnad och ett uthus eller annan gårdsbyggnad uppföras.

Mom. 2. Å tomtplats som omfattar med F betecknat område får huvudbyggnad icke upptaga större areal än 150 m² samt uthus eller annan gårdsbyggnad icke större areal än 30 m².

§ 8.

Våningsantal.

Mou. 1. Å med I eller II betecknat område får byggnad uppföras med högst en resp. två våningar.

Mou. 2. Å med v betecknat område får utöver angivet våningsantal vind inredas.

§ 9.

Byggnads höjd.

Å med Iv eller II betecknat område får byggnad icke uppföras till större höjd än 5,6 resp. 7,6 m.

§ 10.

Antal lägenheter.

Å med FI betecknat område får huvudbyggnad icke inrymma flera än två bostadslägenheter. Å med F II betecknat område får huvudbyggnad icke inrymma flera än 4 bostadslägenheter.

I gårdsbyggnad får bostad icke inredas.

Eskilstuna den 15 mars 1954.

Erland Gabrielsson

Stadsingenjör.

Tillhör länsstyrelsens i
Södermanlands län beslut
den 22 mars 1956.

Rätt avskrivet; betygar

Nyköping i landskansliet den 22 mars 1956.

På tjänstens vägnar:

A. Quilist

K-K Kuriren

Föregångaren till "Eklången förr och nu"

"Eklången förr och nu" har haft åtminstone en föregångare:

"K-K Kuriren" som 1989 gavs ut i Eklången av "Kompis-Klubben".

Klubben bestod av ungdomarna Terese Forsberg, Jenny Forsberg, Lovisa Eklånge, Marina Karlsson, Marcus Eklånge, David Andersson, Camilla Ohlsson, Jenny Ekström, Marcus Fogenstad och Anni Forsberg, alla i 10-12 årsåldern.

Bakom utgivningen fanns Agneta Eklånge-Gindemo.

Innehållet var blandat med intervjuer, roliga historier, recept, m.m.

Här återger vi intervjun med Agda Andersson.

"Hur såg det ut i Eklången förr?"

Intervju med Agda Andersson som har haft affär i Eklången.

Det fanns två affärer här i Eklången förut.

Ja det var här vid Björkgården och vid Alberga.

Vilka var det som jobbade i den andra affären?

Ja när vi kom hit var det en som hette Alström tror jag. Men han var inte så länge sedan kom Palmqvist, och Palmqvist och vi var här samtidigt och vi var vänner samtidigt. Vi hade söndagsskola här och sjöng och spelade på mötena.

Då var ni vid Filadelfia.

Nej, då var vi uppe vid Frideborg om du vet var det ligger?

Inte riktigt.

Du vet vad gamla bastun är då?

Nej.

Inte det heller! Du vet vad gamla ladan är då?

Ja det vet jag.

Man går ned den vägen och då kommer man till den gamla bastun. Går man sedan upp för backen kommer man till Frideborg och där låg möteslokalen. Det var så länge sedan så mina pojkar vet inte om det. Det var på 30-talet.

Vilka var det som handlade mest i affären?

Det var ju de som bodde runt omkring här, men så hade vi ju folk som bodde utanför också bönder från Barvasidan och ifrån Sotsjön. Så det var ju inte bara folk som bodde här nere. Det var ju mera folk som bodde vid de stora gårdarna Flättorp, Eklångens Gärd, Lindarsnäs, Koppartorp de hade ju många arbetare som vi kallade statdrängar. Så då var det ju mycket folk. Det är det ju inte nu för tiden. Vid Flättorp är det ju bara det egna folket. Så det har ju blivit sämre med folk på det viset. Men det har ju vuxit en del här nere också med det är ju inte så många nya familjer. På somrarna hade vi många somrargäster som kunder.

Hur många var det som åkte med tåget?

Hur många det var som åkte kan jag inte svara på men då användes ju tåget för då gick det ju ingen buss här.

Och posten var ju på stationen då. Arbetarna som arbetade istan gick på tåget här för att åka till arbete. Så det var ju ganska mycket folk som kom ifrån olika håll för att kliva på tåget här. Skolbarnen som gick i skola i stan i Läroverket som det då hette, åkte också med tåget. Nu går det bussar till och från skolan. De barn som gick i Koppartorps skola och i Kvarntorps skolan fick gå eller cykla eller åka skidor till skolan. De barn som bodde i Eklången fick gå i Koppartorps skola men sedan ändrade de på det så mina pojkar gick ettan och tvåan här men trean och fyran fick de gå i Kvarntorp, och sedan femman och sexan i Koppartorp igen. Då fick de åka buss till Kvarntorp.

Elförrådet som Tommy har vad användes det till förut?

Det var ett stall på den tiden. Då kom bönderna från Barvasidan särskilt på lördagarna skulle de in till stan och då ställde

de hästarna i stallet under tiden de var borta.

Vem var det som byggde stallet?

Det var före min tid så det vet jag inte. Men det var nog antingen Järnvägen eller bönderna själva som byggde det, men jag vet inte det. Vem som helst som kom kunde ställa in sin häst där nere. Då på den tiden då vi kom hit så fanns det en som skodde hästar vid Tomtebo. Sågen var ingen såg då vi kom hit utan den var nedlagd. Det var på 30-talet som Ström-gren kom hit och köpte sågen och som arbetade upp den igen.

När kom du hit till Eklången?

1929. Det är 60 år sedan.

När öppnade ni affären?

Den var öppnad redan när vi kom hit. det var en som hette Lindgren som hade den då och som vi köpte den av.

Fick ni allting med då?

Vi fick lösa in lagret som han hade då, och betala för fastigheten.

När stängde ni affären?

Den 1 november 1966. Då hade vi hållit på i 37 år. Nu har det gått 23 år sedan vi slutade.

Fanns badplatsen vid sjön för länge sedan?

Det var inte så ordnat som det är nu, men det gick att bada där i alla fall. Annars så gick man över på, över järnvägen och upp i skogen och så badade man där. Det var första tiden vi var här. Det här badstället där ni badar är gjort på senare tid men jag minns inte när, men nog har det varit i 25-30 år.

Hur många barn har du?

Jag har två pojkar. Jag har också tre barnbarn och det är också pojkar. Så jag har så roligt att ha så många pojkar. Det är underbart med barn, det är det bästa jag vet.

När lade man ner själva stationen här?

Jag tror att det var 1961 som de slutade ta emot post och varor på stationen för då köpte vi bilen för att kunna skaffa varor

och annat men de körde ju ut varor också. Så det kom brödbil och mjölkbil hit för att lämna varor. Man kunde fortsätta att gå på tåget här men man kunde inte köpa biljett för det fanns ingen bemanning här. Men nu har det varit borta i många år.

Sålde Kjellber grönsaker på den tiden också?

När vi kom hit fanns inte Kjellbergs hus det är byggt senare. En som hette Forsberg byggde där. Sedan sålde han till Kjellberg. Jag tror att det var under 30-talet. De började med trädgårdsodling då när de kom.

Vad sålde ni i affären?

Mest specerier förstas. Men även strumpor, underkläder och tyger såldes. Hästskor, bensin, fotogen behövdes också. Nere där min postlåda står där hade vi en kur för en bensinpump men vi slutade sälja bensin under kriget för då fick inte privatpersoner köpa bensin.

Vilka öppettider hade ni?

Den första tiden öppnade vi 20 minuter över 7 för då kom bönderna ner till magasinet för att lämna sin mjölk och då ville de handla när de var här nere. Sedan ändrades det när de inte lämnade mjölken och då öppnade vi klockan 8 men på slutet blev det kl. 9.

Första tiden hade vi öppet till klockan 19.00 det ändrades sedan till klockan 18.00.

Om det vore öppet 7.20 nu så kunde man stanna och handla innan vi åkte med skolbussen.

När vi kom hit fanns det inga frys eller kyldiskar men det har vi köpt till undan för undan. Jag minns så väl när vi köpte frys för då kunde vi ha glass och det tyckte ju barnen var väldigt bra. Vi köpte vår första TV 1956. Einar och Ellen i Långgölet hade Tv före oss och då gick våra pojkar dit och tittade på ishockey. Så **det har ändrat sig en hel del."**

Intervjun med Agda gjordes av Marcus Eklänge (Gindemo) 11 år och enligt vad han minns i dag använde han bandspelare.

Det förefaller som om endast det första numret av "K-K Kuri-ren" kom ut.

20

Sveriges Privata Företagare

**Birger Anderssons
Speceri- och
Diversehandel.**

Björkgården,
Postadr.: Eklången.
Tel. Eklången 14.

Fastigheten uppfördes 1924 av G. W. Lille och inrymmer förutom affärslokal kontor och lagerrum samt i övre våningen bostadslägenhet. Den har ett taxeringsvärde av 17.600:— och är brandförsäkrad för 21.100:—. L. bedrev affärstverksamhet i densamma till 1929, då han försålde fastigheten till nuvarande ägaren Birger Andersson, vilken övertog affären, som han sköter med tillhjälp av sin hustru.

Karl Birger Andersson är född 1895, son till f. d. lantbrukaren Oskar Andersson i Kjula socken o. h. h. Kristina Matilda Törn samt gift sedan 1929 med Agda Helena Johansson. A. är medlem av Köpmannaföreningen.

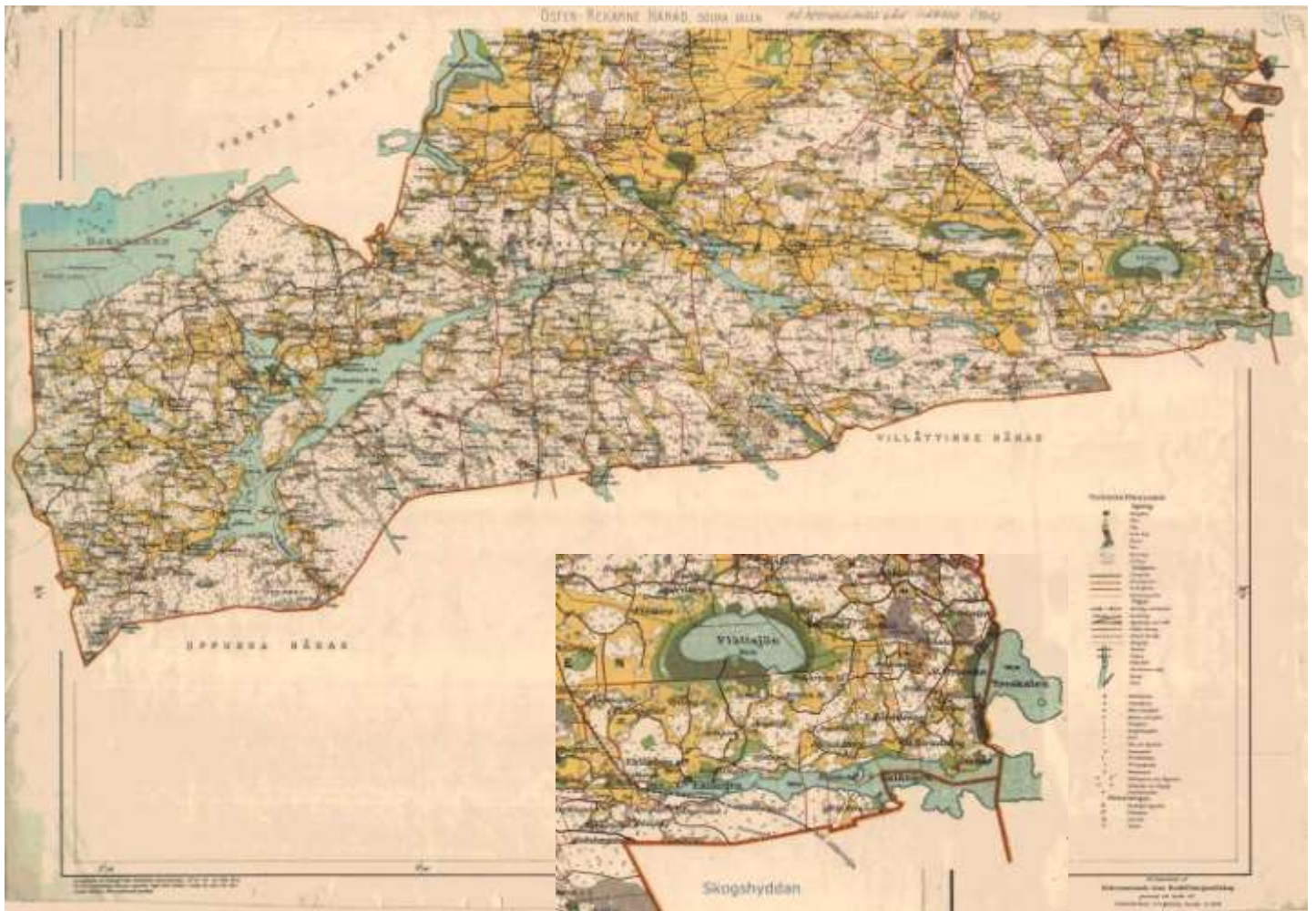
**Ur "Sveriges Privata Företagare
Stockholmstad, Uppland och Söder-
manland"**

Innehåller namn och fotografi på företagen samt adress, telefonnummer och historia kring rörelsen och dess innehavare.

Har även biografier om samtliga ägare och deras föräldrar. Tar även upp eventuella giftemål och barn. .

Beskriver företagare verksamma cirka 1939.

Finns idag även på CD.

Eklängen i Ärla socken och Österrekarne härad

I äldre sammanhang talas om socken, härad, fögderier, tingslag och domsaga, indelningar som idag har ersatts av andra.

Socken var en administrativ enhet som funnit sedan medeltiden för områden med flera intilliggande byar och som inte var stad. Socknen har ingått i län, fögderier, tingslag och domsagor (se nedan).

Ärla socken **ingick i Österrekarne härad** och är sedan 1971 en del av Eskilstuna kommun. Slottet Rinkesta, tätorten Ärla samt sockenkyrkan Ärla kyrka ligger i socknen. Eklängen är en gård samt en by inom socknen.

Kommunerna och församlingarna. Vid kommunreformen 1862 övergick socknens ansvar för de kyrkliga frågorna till Ärla församling och för de borgerliga frågorna till Ärla landskommun. De indelta soldaterna tillhörde Södermanlands regemente, Öster Rekarne kompani.

1863-1951 var **Ärla egen** kommun av vilken Eklängen var en del. **1952 bildade Ärla** storkommun med Stenkvista. Sedan 1971 ingår Ärla i Eskilstuna kommun.

Härad var en folk- och landindelning av rättsligt slag inom ett landskap och omfattade flera socknar. Österrekarne härad omfattade trakten öster och söder om Eskilstuna i den nordvästra delen av Södermanlands län. Området sträcker sig från Mälaren i norr och fortsätter öster om Eskilstuna och Hyndevadsström, eller Eskilstunaån som sträckan närmare Eskilstuna kallas, till östra Hjälmaren i sydväst. I nordost skjuter mälarviken Sörfjärden in och avgränsar området mot öster. Häradsområdet omfattar två nästan sammanhängande slättbygder, dels Mälarslätten i norr längs Mälaren, dels den egentliga Rekar-

nebygden i söder mellan Hjälmaren och sjön Eklängen. Allra sydligast i området vidtar de mera höglänta bergs- och skogstrakter, vilka ibland kallas Mälarmården. I väster gränsade häradet mot Västerrekarne härad, i sydväst mot Oppunda härad, i sydost mot Villåttinge härad, i öster mot Åkers härad och i norr mot Snevringe och Tuhundra härad i Västmanlands län.

Österrekarne härad omfattade elva socknar:
 Barva
 Hammarby
 Husby-Rekarne
 Jäder
 Kjula
 Kloster - uppgick 1907/1931 i Eskilstuna stad/Eskilstuna Klosters församling
 Näshulta
 Stenkvista

Sundby
Vallby
Årla

Län. Landets indelning i län har i princip gällt sedan år 1810. Myndighetsuppgifterna sköts av länsstyrelserna, som är statens organ i länen. Länsstyrelse är statens regionala företrädare och fungerar som en länk mellan länen och staten.

Eklången ligger i Sörmlands län.

Fögderi **avsåg förr de lokala skattemyndigheternas verksamhetsområde**, vilka sorterades under respektive länsstyrelse.

År 1991 omorganiserades skatteväsendet och fögderierna avskaffades och ersattes med en skattemyndighet för varje län.

Tingslag **utgjorde beteckningen för häradsrättens domkrets**, området som bildade en häradsrätts rättskipningsdistrikt.

Domsaga **betecknade territoriet för häradshövdingen**, vilket inte alltid överensstämde med rättsens distrikt. Historiskt sett kunde till exempel en domsaga innehålla ett flertal häradsrätter.

Österrekarne härad i Södermanland

Häradsekonomiska kartan 1897-1901

Ekonomiska kartan 1957

Eklången *Nu*

Den här mopedknutten fyllde 60 år den 10 oktober i år.

Tommy Eklånge, byalagets ordförande hade istället för presenter önskat pengar som oavkortat går till ett projekt för hjälp till gatubarn i Nepal.

Till det öppna huset på Asplund lördagen den 13:e kom 135 uppvaktande vänner och släktingar och Nepals gatubarn får 10 450 kronor.

Unga Eklångenforskare

Du kanske tror att det bara är gamla gubbar som forskar i Eklångens historia.

I så fall tror du helt fel!

Ella Calmerud och Isabell Westlander heter två unga eklångentjejer som intresserat sig för hur folk levde och verkade förr i Eklången.

När de började gräva i Breviks magasin hittade de en del "fornminnen" och blev så inspirerade att de tänker fortsätta att forska.

Bland fynden i Brevik fanns de här skorna som kan vara 70 år gamla eller äldre.

I ena skon fanns också strumporna som tyvärr var en smula söndervitrade.

Vi följer med spänning deras fortsatta forskning.

Ella Calmerud och Isabell Westlander

-Jag visste väl att jag skulle få hit er en dag!

Det sa Tommy Eklånge till de eklångenbor som samlats i Pingstkyrkan lördagen den 8 september.

De närvarande, 35 vuxna och fem barn, hade dock kommit för att se "Filmen om Eklången".

Inte bara eklångenbor utan även folk från Södertälje och Strängnäs sågs i premiärminglet. Efter filmvisningen avtackades "Eklångens Ingemar Bergman", Mats Önneshj, och hans fotograf Nisse Andersson med en varm applåd.

Foto: Bibbi Molander